

3736398 PRDE/D : สาขาวิชาประชากรศาสตร์ : ประ.ด. (ประชากรศาสตร์)

ศัพท์สำคัญ : ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนอง/การคุมกำเนิด

ปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์ : การศึกษาความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนอง (THE STUDY OF UNMET NEED) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : วรชัย ทองไทย, Ph.D., อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์, Ph.D., ชื่นฤทัย กาญจนะจิตร, Ph.D., สุวรรณ วรคามิน, พ.บ., ว.ว. (สถิติ-นรีเวชกรรม), 166 หน้า, ISBN 974-589-641-1

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อหาตัวชี้วัดและสูตรในการประมาณความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองโดยทั่วไป โดยจะใช้ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองด้านการคุมกำเนิดเป็นแนวทางในการศึกษาในการนี้ได้วิเคราะห์หาตัวชี้วัดการไม่เสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ด้วย แหล่งข้อมูลหลักคือ โครงการสำรวจเรื่องตัวกำหนดและผลกระทบของแบบแผนการใช้วิธีคุมกำเนิดในประเทศไทย พ.ศ. 2530 และโครงการสำรวจสถานะคุมกำเนิดในประเทศไทย พ.ศ. 2539

ผลการศึกษาพบว่า ตัวชี้วัดการไม่เสี่ยงต่อการตั้งครรภ์คือ ก) การไม่ตั้งครรภ์ใน 5 ปีที่ผ่านมา ข) การอยู่ระหว่างขาดประจำเดือนหลังคลอดที่ไม่เกิน 2 เดือน ค) การงดเว้นการมีเพศสัมพันธ์มานานกว่า 1 เดือน และ ง) การขาดประจำเดือนมานานกว่า 1 เดือน

ตัวชี้วัดความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองด้านการคุมกำเนิดที่คำนึงถึงทั้งความครอบคลุมของบริการ และคุณภาพของบริการมี 5 องค์ประกอบคือ ก) การไม่ใช้วิธีคุมกำเนิด ข) การตั้งครรภ์ไม่ปรารถนา ค) การใช้วิธีคุมกำเนิดที่มีประสิทธิภาพต่ำ ง) การมีปัญหาในการใช้วิธีคุมกำเนิด และ จ) การใช้วิธีคุมกำเนิดที่ไม่เหมาะสม อัตราความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองด้านการคุมกำเนิดที่คำนึงถึงทั้งความครอบคลุมของบริการและคุณภาพของบริการในปี พ.ศ. 2530 และ พ.ศ. 2539 เท่ากับร้อยละ 26.3 และ ร้อยละ 25.1 ตามลำดับ

การศึกษานี้ นำไปสู่การสร้างตัวชี้วัดความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองโดยทั่วไป ซึ่งพบว่ามี 3 องค์ประกอบคือ ก) ความไม่ครอบคลุมของบริการ ข) ความไม่มีประสิทธิภาพของบริการ และ ค) ความไม่พึงพอใจต่อบริการ โดยมีสูตรในการประมาณ ดังนี้

$$UN = 1 - PNWSTP - (PRSTP \times PRES \times PSES)$$

โดยที่ UN = สัดส่วนความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนอง, PNWSTP = สัดส่วนประชากรที่ไม่ต้องการบริการ, PRSTP = สัดส่วนประชากรที่ได้รับบริการ, PRES = สัดส่วนประชากรที่ได้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ และ PSES = สัดส่วนประชากรที่ได้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งพึงพอใจต่อบริการ